

Sygn. akt I ACa 703/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 maja 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Beata Wojtasiak (spr.)
Sędziowie	:	SA Elżbieta Bieńkowska SO del. Dariusz Małkiński
Protokolant	:	Elżbieta Niewińska

po rozpoznaniu w dniu 7 maja 2015 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **A. P.**

przeciwko **Skarbowi Państwa - Zakładowi Karnemu w B.**

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie

z dnia 14 lutego 2014 r. sygn. akt I C 269/12

I. oddala apelację;

II. odstępuje od obciążania powoda kosztami postępowania odwoławczego.

UZASADNIENIE

A. P. wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa - Zakładu Karnego w B. kwoty 100.000 zł tytułem zadośćuczynienia za nieodpowiednią opiekę okulistyczną, która doprowadziła do powstania jaskry oraz kwoty 889,44 zł tytułem zwrotu poniesionych kosztów leczenia poza zakładem karnym. Podał, że podczas pobytu w Zakładzie Karnym zgłaszał dolegliwości polegające na pieczeniu oczu, ale podczas wizyt u okulisty stwierdzono, że cierpi na przewlekłe zapalenie spojówek i przepisano krople do oczu, ale nie zbadano ciśnienia wewnątrzgałkowego. Dopiero w Zakładzie Karnego w I. uzyskał właściwą opiekę okulistyczną oraz prawidłową diagnozę, z której wynikało, że choruje na jaskrę, do której - jego zdaniem - doprowadziła niewłaściwa opieka w ZK B..

Skarb Państwa - Zakład Karny w B. wniósł o oddalenie powództwa. Twierdził, że zapewnił powodowi właściwą opiekę medyczną, powołując się przy tym na stanowisko (...) Izby Lekarskiej, która nie stwierdziła nieprawidłowości w leczeniu powoda.

Wyrokiem z dnia 14 lutego 2014 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie oddalił powództwo i zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Orzeczenie to zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne.

A. P. odbywał karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w B.. W dniu 9 listopada 2007 r. zgłosił się do lekarza okulisty, gdzie w toku badania nie stwierdzono odchyień od normy. Do 13 lutego 2009 r. powód nie zgłaszał dolegliwości związanych ze wzrokiem. Wówczas był badany okulistycznie z rozpoznaniem przewlekłego zapalenia spojówek i otrzymał krople L. i P.. Ponowne badania miały miejsce w dniach: 27 lutego, 1 września i 6 listopada 2009 r., także z rozpoznaniem przewlekłego zapalenia spojówek. Kolejne wizyty miały miejsce w dniach: 4 grudnia 2009 r., 2 i 23 marca, 9 kwietnia oraz 20 lipca 2010 r. także z powodu podrażnienia spojówek.

Dopiero podczas badania w dniu 117 września 2010 r. stwierdzono podwyższone ciśnienie śródgałkowe obu oczu. Ponowna konsultacja okulistyczna z dnia 4 października zawiera badanie pachymetryczne (...) oraz pole widzenia. W trakcie kolejnej wizyty postawiono rozpoznanie „jaskra młodzieńcza”. W trakcie kolejnego badania nie stwierdzono cech uszkodzenia jaskrowego nerwów wzrokowych.

W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Stwierdził, że zebrany w sprawie materiał dowodowy nie dawał podstaw do przyjęcia, że A. P. doznał uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia, na skutek niewłaściwej opieki lekarskiej w pozwanym Zakładzie Karnym.

Wskazał, że celem ustalenia czy w okresie pobytu powoda w ZK w B. jego leczenie było prawidłowe oraz określenia ewentualnego uszczerbku na zdrowiu dopuszczony dowód z opinii biegłych lekarzy ze specjalności okulistyki. Sąd jako nieprzydatną do rozstrzygnięcia sporu ocenił opinię biegłego W. N., która była wyjątkowo lakoniczna i nie zawierała analizy wdrożonego procesu leczenia, leków, skutków spóźnionego rozpoznania jaskry oraz określenia uszczerbku na zdrowiu.

W pełni oparł się natomiast na wnioskach płynących z opinii biegłego W. K., z której wynikało, że A. P. cierpi na przewlekłe zapalenie spojówek o podłożu alergicznym, a leki zaordynowane mu w ZK w B. były właściwe. Biegły zastrzegł również, że choć w trakcie wizyt lekarskich nie odnotowano wyniku pomiaru ciśnienia śródgałkowego, to nie jest to błąd w sztuce lekarskiej. Wyjaśnił przy tym, że rozpoznanie jaskry jest problemem okulistycznym, gdyż choroba ta przebiega najczęściej bezobjawowo, a jednorazowy pomiar ciśnienia śródgałkowego nie upoważnia do rozpoznania jaskry. W przypadku powoda doszło do nałożenia się przewlekłego alergicznego zapalenia spojówek oraz jaskry, co spowodowało leczenie jedynie jednego schorzenia, tj. zapalenia spojówek, a tym samym opóźnienie w leczeniu drugiego schorzenia. Opóźnienie to jednak nie spowodowało trwałego uszczerbku na zdrowiu z przyczyn okulistycznych, gdyż w badaniu (...) w dniu 8 października 2011 r. nie stwierdzono cech uszkodzenia jaskrowego na dnie oczu. Mając na uwadze treść tej opinii, Sąd I instancji uznał, że skoro lekarze zajmujący się powodem nie popełnili błędów w jego leczeniu, a ich postępowanie było zgodne z zasadami sztuki lekarskiej, zatem nie można przypisać im postępowaniu cechy bezprawności.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia Sąd wskazał art. 417 k.c. (w zw. z art. 23 k.c. i 24 k.c. oraz art. 445 k.c. i 448 k.c.). O kosztach zastępstwa procesowego orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. i § 10 pkt 25 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Apelację od tego wyroku wniósł powód, który zarzucił Sądowi I instancji naruszenie:

- art. 286 k.p.c. polegające na nie dopuszczeniu dowodu z opinii nowego biegłego w sytuacji, gdy podniósł on szereg zarzutów do opinii biegłego W. K., które nie zostały przez tego biegłego obalone;
- art. 232 k.p.c. przez niedopuszczenie wnioskowanych przez niego dowodów;
- art. 328 § 2 k.p.c. przez sporządzenie uzasadnienia wyroku w sposób nieodpowiadający wymogom określonym w tym przepisie.

Wnosił o zmianę wyroku i uwzględnienie powództwa albo jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Domagał się również dopuszczenia dowodu z opinii biegłego z zakresu okulistyki, psychiatrii i psychologii celem ustalenia, czy w okresie odbywania przez niego kary pozbawienia wolności w ZK w B. stosowano prawidłowo leczenie okulistyczne oraz z ustnej opinii biegłego W. K. na okoliczności wskazane w piśmie z dnia 12 grudnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Ustalenia faktyczne Sądu I instancji co do czasokresów odbywanej przez powoda kary pozbawienia wolności, a także obecnego stanu zdrowia powoda Sąd Apelacyjny aprobuje i uznaje za własne. Słuszna również okazał się wyrażona przez Sąd ocena co do braku podstaw dla uwzględnienia roszczenia powoda. Tym niemniej Sąd Apelacyjny w dużej mierze podzielił zarzuty skarżącego odnoszące się do wadliwości procedowania Sądu Okręgowego na etapie zbierania materiału dowodowego, skutkującej w szczególności oddaleniem wniosków dowodowych zmierzających do zakwestionowania konkluzji płynących z opinii biegłego z zakresu okulistyki dr med. W. K. oraz wyjaśnienia zastrzeżeń zgłaszanych do tej opinii.

Skoro bowiem powód domagał się zasądzenia zadośćuczynienia i odszkodowania z tytułu niewłaściwego leczenia - dokonania błędnej diagnozy lekarskiej, zaniechania przeprowadzenia badania śródgałkowego oraz podawania niewłaściwych leków, to niewątpliwie wyjaśnienie powyższych okoliczności, wymagało w szczególności przeprowadzenia postępowania dowodowego zmierzającego do zweryfikowania twierdzeń o ewentualnym wadliwym leczeniu. Nie budzi żadnych wątpliwości, że stwierdzenie tych okoliczności wymagało wiedzy specjalistycznej, co obliżowało Sąd Okręgowy nie tylko do dopuszczenia w tym zakresie dowodu z opinii biegłego, który w oparciu o dostarczoną dokumentację mógłby wypowiedzieć się, co do poprawności diagnozy i leczenia A. P. w pozwanym Zakładzie Karnym z punktu widzenia wskazań wiedzy medycznej, ale również ustosunkowania się do zastrzeżeń i wątpliwości zgłaszanych przez powoda do sporządzonej opinii.

Oddalenie wniosków dowodowych powoda zmierzających do zweryfikowania poprawności opinii biegłego dr med. W. K. chociażby poprzez sporządzenie opinii uzupełniającej lub wezwanie biegłego na rozprawę celem ustnego ustosunkowania się do zarzutów powoda, uznać należało - w ocenie Sądu Apelacyjnego - za oczywiście niewłaściwe. Pominięcie bowiem, bez jakiegokolwiek uzasadnienia, wniosków dowodowych powoda przy jednoczesnym zaniechaniu przedstawienia biegłemu zarzutów powoda i jego wniosku o ustosunkowanie się do nich stanowiło uchybienie procesowe, na które zasadnie zwrócił uwagę skarżący w swej apelacji.

Sąd Apelacyjny dostrzegając te nieprawidłowości, uznał za stosowne uzupełnienie postępowania dowodowego celem wyjaśnienia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, tj. zweryfikowania twierdzeń powoda w zakresie wszystkich sformułowanych zarzutów, dotyczących szeroko rozumianych warunków i przebiegu jego leczenia oraz ustalenia czy mogły one po stronie powoda wywołać wskazane przez niego szkody.

Zaznaczyć należy, że w obecnym modelu procedury cywilnej sąd odwoławczy nie ogranicza się wyłącznie do kontroli sądu pierwszej instancji, lecz bada ponownie całą sprawę, a kontrolując prawidłowość zaskarżonego orzeczenia, pełni również funkcję sądu merytorycznego, który może rozpoznać sprawę od początku, uzupełnić materiał dowodowy lub powtórzyć już przeprowadzone dowody, a także poczynić samodzielnie ustalenia na podstawie materiału

zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji. W systemie tym celem postępowania apelacyjnego jest ponowne wszechstronne zbadanie sprawy pod względem faktycznym i prawnym. Regułą jest zatem dopuszczalność nowego materiału procesowego przed sądem apelacyjnym, z ograniczeniem, które wprowadza art. 381 k.p.c. Sąd apelacyjny jest zobowiązany na wniosek strony materiał ten uzupełnić jeżeli jest to konieczne dla rozstrzygnięcia sprawy, może jednak pominąć nowe fakty i dowody zgłoszone dopiero w postępowaniu apelacyjnym, gdy zachodzą przesłanki określone w powołanym przepisie. O potrzebie dopuszczenia dowodu, niezależnie od tego, czy został on wskazany przez strony czy nie, decyduje sąd w ramach ogólnej zasady, wyrażonej w art. 217 § 2 k.p.c., że granice postępowania dowodowego wyznacza dostateczne wyjaśnienie okoliczności spornych.

Z tych też względów - a w szczególności w celu zweryfikowania zarzutów stawianych przez powoda do opinii biegłego stanowiącej podstawę ustaleń poczynionych w sprawie przez Sąd I instancji - Sąd Apelacyjny dopuścił dowód z uzupełniającej opinii biegłego sądowego z zakresu okulistyki dr med. W. K.. Biegły odpowiadając na stawiane mu pytania wyjaśnił przede wszystkim, że nie ma obowiązujących procedur nakazujących badania ciśnienia śródgałkowego u każdego zgłaszającego się na badania okulistyczne, a zalecenie takie istnieje po ukończeniu 40 roku życia oraz osób z wywiadem jaskrowym lub podejrzanych o to schorzenie. Z tym wnioskiem opinii koresponduje treść przedłożonego przez powoda wywiadu z prof. K. J. (k. 582 - 583), z którego wynika, że wprawdzie zagrożenie wystąpienia jaskry występuje u osób coraz młodszych, tym niemniej graniczny punkt określiła na 35 lat. Tymczasem w sprawie bezspornym jest, że A. P. w chwili pierwszego zgłoszenia dolegliwości związanych ze wzrokiem w Zakładzie Karnym w B. miał 32 lata, a zatem jego wiek nie mógł stanowić czynnika, z którego wynikał obowiązek przeprowadzenia pomiaru ciśnienia śródgałkowego. Biegły zastrzegł także, że ani wiek powoda, ani zgłaszane przez niego dolegliwości (widzenie czarnych plam) oraz stan miejscowy oczu, nie tylko nie stanowiły przesłanek do takiego badania, ale wręcz istniały przeciwwskazania ku temu, gdyż powód cierpiał na przewlekłe zapalenie spojówek. Biegły podzielił również wnioski płynące ze swojej pierwotnej opinii zarówno, co do prawidłowości prowadzonego w Zakładzie Karnym w B. procesu leczniczego, stosowanych leków, jak również braku związku przyczynowego pomiędzy spóźnioną diagnozą jaskry kąta otwartego a obecnym stanem zdrowia powoda. Wyjaśnił, że rozpoznanie jaskry nastęrcza wiele problemów, gdyż choroba ta przebiega najczęściej bezobjawowo, a zgłaszane przez powoda objawy były typowe dla przewlekłego alergicznego zapalenia spojówek. Stwierdził również, że ani zdiagnozowanie choroby jako jaskry młodzieńczej (zamiast jaskry kąta otwartego), ani podjęte leczenie nie spowodowały pogorszenia stanu zdrowia powoda. Zaznaczył, że badania (...) przeprowadzone w dniu 8 października 2011 r. nie stwierdziły cech trwałego uszkodzenia jaskrowego nerwów wzrokowych.

Choć powód kwestionował wnioski płynące również z tej opinii, akcentując, że biegły w swoich ocenach użył sformułowań nieostrych o niezbyt jednoznacznych („można” i „głównie”), tym niemniej nie dawało to podstaw do wysnuwania wniosku, że jego opinia jest nierzetelna lub niepełna. W ocenie Sądu Apelacyjnego opinii biegłego, która ma być źródłem wiadomości specjalnych, nie można rozpatrywać wyłącznie w oparciu o pojedyncze, często wyrwane z kontekstu sformułowania, ale należy odczytywać ją jako jedną niepodzielną całość. Analiza spornej opinii uzupełniającej prowadzi zaś do wniosku, że biegły dr med. W. K. wydał opinię wyczerpującą, zawierającą analizę dostępnego materiału sprawy i odnoszącą się zarówno do stawianych mu pytań w tezie dowodowej sądu, popartą wiedzą, doświadczeniem zawodowym opiniujących, a także znajdującą oparcie w literaturze przedmiotu. Ustosunkował się także w sposób wyczerpujący do zarzutów stawianych jego poprzedniej opinii przez powoda.

W szczególności biegły wskazał kategorycznie, że: „Uwagi strony dotyczące błędnej nomenklatury, którą się posłużono (jaska młodzieńcza) nie mają związku dla sprawy. Gdyby powód miał jaskrę młodzieńczą w chwili osadzenia byłby albo dawno zdiagnozowany i leczony lub najprawdopodobniej niewidomy. Czarne plamy w polu widzenia nie są tożsame z ubytkiem w polu widzenia i w tym konkretnym przypadku były najprawdopodobniej powodowane obecnością wydzieliny zapalnej w worku spojówkowym. Do ubytków w polu widzenia dochodzi przy uszkodzeniu nerwu wzrokowego, a ten u powoda w 2011 r. był bez zmian jaskrowych (brak uszkodzeń). Powód był leczony zgodnie ze zgłaszanymi skargami, które dotyczyły zmian zapalnych worka spojówkowego. Badania ostrości wzroku zawarte w książce zdrowia osadzonego wskazują na 100% widzenia obu oczu w korekcji okularowej (badanie z 20.07.2010 r.), co nie potwierdza ono zgłaszanego przez powoda pogorszenia widzenia”.

Nadmienić w tym miejscu trzeba, że powyższa opinia ta podlegała, tak jak inne dowody, ocenie według art. 233 k.p.c. Szczególne dla tego dowodu są kryteria oceny, takie jak: poziom wiedzy biegłego, podstawy teoretyczne opinii, sposób motywowania sformułowanego w niej stanowiska, stopień stanowczości wyrażonych w niej ocen, a także zgodność z zasadami logiki i wiedzy powszechnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2002 r., V CKN 1354/00, LEX 77046). Stosując te kryteria Sąd Apelacyjny dokonał oceny przeprowadzonej w sprawie opinii uzupełniającej. Opinia ta dała zaś podstawę do wysnucia wniosku, że leczenie choroby występującej u powoda było prowadzone prawidłowo z wykonywaniem właściwych, w tych konkretnych okolicznościach, badań diagnostycznych i lekarstw. Tym samym dalsze wnioski dowodowe powoda, jako niezasadne, podlegały oddaleniu. W efekcie twierdzenia prezentowane przez powoda o niezapewnieniu mu właściwego leczenia podczas pobytu w zakładzie karnym, należało uznać za pozbawione jakiegokolwiek uzasadnienia. Okoliczność, że u powoda ostatecznie zdiagnozowano ciężkie schorzenie wzroku w postaci jaskry kąta otwartego, w żadnym razie nie dowodzi nieprawidłowości leczenia prowadzonego w zakładzie karnym, ani nie podważa wydanych w sprawie opinii. Pogorszenie się stanu zdrowia powoda nie było związane ani z działaniem, ani z zaniechaniem strony pozwanej, a jest to warunek odpowiedzialności Skarbu Państwa na podstawie art. 417 § 1 k.c.

Stronie pozwanej nie można także postawić zarzutu bezprawności, co jest niezbędną przesłanką dochodzenia roszczeń z tytułu naruszenia dóbr osobistych (zdrowia). Z art. 23 k.c. wynika, iż ochrona dóbr osobistych może być realizowana za pomocą różnych środków i mieć zarówno charakter niemajątkowy, jak i majątkowy. Ochrona taka przysługuje przed bezprawnym naruszeniem dobra osobistego, rozumianym jako zachowanie sprzeczne z normami prawa lub zasadami współżycia społecznego, bez względu na winę, a nawet świadomość sprawcy. Zarazem art. 448 k.c. stanowi, iż w razie naruszenia dobra osobistego, Sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznana krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia. Ocena, czy dobro osobiste w postaci zdrowia i prawa do właściwego leczenia także w warunkach osadzenia zostało zagrożone lub naruszone, wymagało zastosowania kryteriów o charakterze obiektywnym. Nie miało zatem pierwszorzędного znaczenia subiektywne odczucie powoda, a obiektywna ocena, której dostarczył materiał dowodowy w postaci opinii biegłych sądowych, których wydzźwięk ostatecznie był jednoznaczny i wskazywał, że pozwany zakład karny dopełnił wszelkie wymogi staranności w zakresie zapewnienia powodowi właściwego leczenia.

Nie znajdując zatem podstaw do uwzględnienia apelacji powoda, Sąd Apelacyjny oddalił ją w oparciu o przepisy art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono zgodnie z treścią art. 102 k.p.c. odstępując od obciążania nimi powoda. Przepis art. 102 k.p.c. stanowi odstępstwo od ogólnej reguły odpowiedzialności finansowej za wynik procesu zawartej w art. 98 k.p.c. Nie konkretyzuje on pojęcia przypadków szczególnie uzasadnionych, pozostawiając ich kwalifikację sądowi orzekającemu. Stosowany jest wówczas, gdy w okolicznościach danej sprawy obciążenie strony przegrywającej kosztami procesu przeciwnika byłoby niezgodne z zasadami słuszności. W niniejszej sprawie takie okoliczności zaistniały, w postaci uzasadnionego przekonania powoda o wadliwości procedowania Sądu I instancji, jak i jego subiektywnym, ale w pełni dającym się uzasadnić przekonaniu do swojej racji, że u źródeł schorzenia na jakie cierpi leży błędna diagnoza oraz proces leczenia w pozwanym Zakładzie Karnym. Przemawiało to za skorzystaniem z dobrodziejstwa z art. 102 k.p.c.